

„EDINOST“
Izhaja po trikrat na teden v bekih izdanjih ob torekkih, četrtekkih in petekskih. Zjutraj izdanje izhaja ob 6. uri zjutraj, večerne pa ob 7. uri večer. — Obojne izdanje stane: za en mesec f. 1.—, levon Avnoje f. 1.50 za tri mesece . . . 3.— „ „ . . . 4.50 za pol leta . . . 6.— „ „ . . . 9.— za vse leto . . . 12.— „ „ . . . 18.—
Narednice je plačevati naprej na varščice brez priložne morebitne se sprava se ozira.
Posumne številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 3 nč., kuzen Trsta po 4 nč.

EDINOST

Oglas se računa po tarifu v poštu; za naslove s debelimi črkami se plačuje prestop, kolikor obsega navadnih vrstic. Poštne, osumrtne in javne zahvale, do naših oglasov itd. se računajo po pogo dbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu ulice Caserma št. 15. Vsako pismo mora biti frankovano, ker nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Napredno, reklamiranje in oglase sprejema upravništvo ulice Molino pic-cole št. 3, II. nadst. Napredno in oglase je plačevati leso Trst. Odpri reklama daje se preko poštnice.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

„F edinosti je moč“.

Javni shod

političnega društva „Edinost“ na Proseku dne 7. nov. 1897.

Takoj po blagoslovu so jeli pripajati močje s Proseka in Kontovelja. Kmalu so napolnili dvorane v gostilni gospoda Marina Lukše. Dobro znamenje to. Ljudstvo se zanima za javne stvari. Lani in letos v spomladi je bilo lahko umevno tisto mnogobrojno prihajanje na naše shode, ker smo živeli v dobi strastne dvojne volilne borbe. Takrat je bilo vse po koncu; volilne borbe imajo vsikdar svojo oživljajočo in vspodobnjajočo moč na človeške duhove.

Drugače je sedaj. Sedaj živimo v mirnih časih, manjka torej tiste oživljajoče in razvnamajoče sile, ki jej pravimo: volitve.

Zato smo bili radevedni zelo, kako bode sedaj z udeležbo na shodih. No — kakor rečeno —, sedaj vidimo, da zanimanje ljudstva za javne stvari postaja intenzivnejše in trajno. To je tisto dobro znamenje. To smo opazili še na shodu pri sv. Ivanu; to smo opazili še posebno minole nedelje na Proseku.

Otvorivši po 4. uri zborovanje, predstavil je predsednik političnega društva „Edinost“, g. prof. Matko Mandić, vladnega komisarja, gosp. dra. Fabrizzija in deželne poslanca g. Ivana vit. Nabergoja, Alojzija Gorjupa in Ivana Gorjupa, katere so pozdravljali zborovalci najpriserčneje.

Uvodom je omenil, da se je lansko leto o prirejanju shodov sklical I. javni shod ravno tu sem, toda mestni magistrat ga je zabranil baje iz vzrokov „javnega mira“. II. javni shod na Opčinah je razpustil istotako magistratni organ, gosp. Vidusso, a III. shod obnesel se je izvrstno, ker vladni uradnik ni postopal tako z nami, kakor prej magistratni organ. In to je bil prvi uspeh, da je namreč vlada vsled pritožb političnega društva „Edinost“ odvzela sl. magistratu nadzorstvo nad društvi in javni shodi ter pošljala svoje uradnike

kakor zastopnike oblasti na shode, ki so sledili. Razpravljala so se večinoma politična vprašanja, posebno o resoluciji za osnutje ekrajnega glavarstva za tržaško okolico. Poleg tega bila so na dnevnem redu tudi vprašanja v gospodarskih in cerkvenih stvareh. Letos hočemo nadaljevati shode ter se pečati v prvi vrsti z vprašanji praktičnega pomena, kakor bode današnja razprava gosp. dra. Gregorina o tržaški zemljiški knjigi. Pozivljam torej gosp. dra. Gustava Gregorina, da prične svoje predavanje.

Podpredsednik dr. Gustav Gregorin, zadebitvi besedo, povdarjal je najprej, da je prašanje uredbe zemljiške knjige prašanje zgolj praktičnega in gospodarskega pomena ter da ima politično društvo „Edinost“, kakor je že naglašal gosp. predsednik društva, pravico in dolžnost pečati se ne-le s političnimi prašanji, nego tudi z gospodarskimi prašanji in to glasom § 2 društvenih pravil, kateri določa, da je namen društva ne-le buditi in širiti naredne zavest, ampak pospeševati tudi materialne in duševne koristi slovenskega naroda na Primorskem, in sicer v državnih, občinskih, cerkvenih, šolskih in gospodarskih stvareh. Lani in začetkom tega leta, ko so visoko pljuskali valovi političnega gibanja, razpravljala so se na shodih večinoma prašanja politične naravi, ker je to tako zahtevala takratna nujna potreba. Priznavati se pa mora, da so se tikala tudi na prejšnjih shodih razpravljana prašanja večinoma tudi gospodarskih koristi, ako ne direktno, pa vsaj indirektno; tako n. pr. bi bilo osnutje ekrajnega glavarstva ne-le političnega, ampak v zadnji vrsti tudi gospodarskega pomena za tržaško okolico. Sedaj pa, ko so se nekoliko pomirili valovi političnega razburjenja, hoče politično društvo „Edinost“ pečati se v prvi vrsti s praktičnimi prašanji. In tako praktično prašanje je *naprava nove zemljiške knjige za Trst in okolico*.

Na prvi pogled zdelo bi se komu vprašanje o zemljiški knjigi za široko maso neznačne in nevažno, češ, naj se z njim bavijo sodniki in detični uradniki in odvetniki; toda, ako se oziramo na

pomen zemljiške knjige, oziroma na posledice dobre ali slabo urejene zemljiške knjige za narodno gospodarstvo, razvidimo takoj, da je to jako važno vprašanje z gospodarskega stališča. V zemljiški knjigi nahajamo, oziroma morali bi najti vpisana vsa posestva, vsa zemljišča, dalje nahajamo ali bi morali najti zabeleženo, kdo je lastnik, kje ima kako tirjatev dotičnega lastnika, če je posedil na zemljišče denar; sploh bi morali videti, koliko dolga in drugih bremen je na kakem zemljišču.

Toda, v zemljiških knjigah in posebno v naši tržaški zemljiški knjigi nahajamo, da so upisani lastniki, da so uknjiženi dolgovi na zemljišča, kateri sploh ne eksistirajo. Kako je prišlo do tega? Temu vzrok je to, da se leta in leta ni nikdo brigal za redno vodenje zemljiške knjige; ne državne, oziroma sodne oblasti, še manj pa stranke.

Zemljiška knjiga je stara uredba. Ali koncem prejšnjega in začetkom tega stoletja se niso desti brigali za te institucijo, tako, da imamo danes upisane kakor lastnike še naše pradede in in uknjižene dolgove, ki so poravnani že davno. Da se edpomore naenkrat tem nedostatkem, napravil se je zakon od 25. julija 1871., kateremu je bila naloga, da se spravijo zopet v red zanemargene zemljiške knjige. Ta državni zakon je določil glavna načela, po katerih se ima urediti zemljiška knjiga po vseh kronovinah, a prepustil je pesamičnim kronovinam, da pótom deželnih zakonov v okviru glavnih načel določijo vsaka za-se notranjo uredbo zemljiške knjige v vsaki deželi. Ta državni zakon je določil poleg tega še, da smejo dežele prepustiti državnemu zboru pravico, da zanje napravi dotični zakon o osnovanju in notranji uredbi zemljiške knjige.

Te poslednje pravice poslužilo se je več dežel, a nekatere so same sklenile zakone o napravi in notranji uredbi. *Samo Trst do danes še nima takega zakona, akoravno je sila potreben.*

Večkrat slišimo (posebno mi odvetniki, od naših strank, ko jim povemo, da je uknjiženih tir-

Stopal je vedno hitreje, vedne burneje mu je udarjalo srce. Dospel je v znano ulico. Pred seboj je videl hišo, nekaj trenutkov še in stal je pred vratmi.

„Zlata, Zlata, ti proč, proč od svojega Ivana, v samostan!“, kriknil je ter se jej vrgel k nogam.

Osupnjena je zrla Zlata pred se, v roki držé vrtnice.

„Zlata“, kriknil je Ivan, zročí v uničeno cvetko. Vzdignil se je, roke so se mu krčile, oči so se mu svetile, hripavo je govoril.

„Odpustite mi moje vedenje!“

Nerodno se je poklonil.

„Ivan“, je viknila Zlata, kateri je še-le sedaj položaj postal jasen. Z razprostrtima rokama hitela je k njemu. — — — — —

„Pojdeš tudi sedaj še v samostan?“

Ni odgovorila Zlata, v odgovor je skrila glavico na njegove prsi.

„No, samostanka“, klicala sta gospod in gospa Omsalova, blagoslovljajoča presrečno dvojico.

Gospod Dvornik pa, začuvši, kako je iztekla stvar, je šaljivo zapretil lepi Omsalovi Zlati ter na obče povabilo sprejel častno nalogo druga mladima zaročencema: Omsalovi Zlati in Ivanu Sancu.

(Zvršetek.)

PODLISTEK

Samostanka.

(Radov. n.)

Zlata je sedela ob majhni taburetni mizici pri oknu, gledaje pred-se. Lahna domača obleka iz modrega kašmirja s kratkimi nad lehtmi odprtimi rokavci pokrivala jej je dražestno telo. V lase si je zateknila jedino vrtnico, ki je ostala od Ivanovega šopka. Začutila je pogledala svojega gosta ter mu ponudila sedež.

„Gospica Zlata, dovolite, da vam povem odkritosrčno brez ovinkov, kar mi veva srce. Srečno naključje, mila zvezda mi je bila vodnica oni srečni dan, ko so se srečale najine oči, ono blaženo uro, ki mi je odprla vir nove blaženosti, ki je siloma predrugačila vse moje življenje, ki mi je postavila v megleni daljavi cilj, v katerega dosego sem tvegaj vse. Zlata! Stalo me je veliko, da sem se odpovedal vsem navadam, ki so mi bile priljubljene tovarišice tako dolgo; marsikak grenki trenutek sem meral preživeti, da dospem do smotra svojih srčnih želja, svoje — ljubezni. Gospica, je-li možno, da poznate ta cilj, da vam je znano, po čem hrapeni moja ljubezen, k čemu me vleče nezmagljiva ljubav? Gospica, govorite! Zlata, ne pustite me kopernečega, ne mučite me s svojim molkom!“

Spustil se je na kolena pred njo ter zrl v njeno oko. Skozi dolge trepalnice je zabliščala solza. Nemiren je postal. Gledal je v visoko čelo, videl je oni žalostni izraz v obrazu, videl je njen labudji vrat: kako je drhtel!

„Gospod Dvornik,“ je dejala, „prihranili bi si lahko to pot, prihranili bi jo morda še komu.“

„Jaz vas ne razumem“; jecljal je pristav.

„Jaz se podam k sestram v samostan, kjer sem se namenila preživeti svoje življenje.“

„V samostan?“ je dejal grgraje g. Dvornik.

„Ne zamerite, da sem bil toli predrzen.“

Vzel je klobuk, se poslovil ter odšel.

Jokal bi se bil najraje gospod Dvornik. Povesil je pogled, pomaknil klobuk na čelo ter mrmral:

„V samostan, revica, v samostan!“

Naproti je prihajal Sanec. Zazrši begajoči pogled Dvornikov, obstal je pred njim.

„Gospod Dvornik!“

„Bi sem pri njej.“

Sedaj stoprav je opazil Ivan svečano obleko Dvornikovo. Hipoma mu je postalo vse jasno.

„V samostan pojde“, zaječal je pristav ter odšel.

„Ha, to se pomenile njene solze; hotela mi je prikriti svojo tugo. Angelj moj, kako trpiš!“

jatev na njih zemljiščih) odgovor: Kaj meni mar, če je kdo drugi uknjižen, da le vem jaz, da nikomur ne dolgujem ničesa. In ravno tako nam odgovarjajo stranke, ako jim povemo, da je namesto njih kdo drugi uknjižen kakor lastnik: Kaj nas te briga, saj mi ne more nikdo vzeti mojega premoženja, ako sem le v posesti. In vendar ni tako. Zemljiška knjiga sloni na načelu, da kar je upisano, velja tudi kakor resnično in se smatra kakor obstoječe; kar ni v knjigi, torej ne obstoji. Zgodi se lahko, da je kdo uknjižen, akoravno ni lastnik; da drugi, ki poseduje že leta in leta, ni upisan, ker ni skrbel za to, da bi bil prepisan kakor lastnik. Kaj se zgodi, če oni, ki je upisan kakor lastnik, proda zemljišče kakemu drugemu, ki je kupil v dobri veri? Jaz, ki sem kupil zemljišče, vpisano na prodajalca, v dobri veri, sem našel naenkrat v posesti nekega drugega. Nastane pravda. Konec pravde je ta, da se posestnik mera umakniti, ker — ni upisan v zemlj. knjigi in ker ga torej zakon ne pripoznava kakor lastnika. To se zgodi seveda, če se je stvar vršila v dobri veri. V tem slučaju varuje zakon onega, ki je upisan v zemljiški knjigi in to načelo imenujemo publicitetni princip, princip javnosti, po katerem je namreč smatrati vse za resnično, kar je upisano v zemljiški knjigi.

Ali če kje, v tržaški zemljiški knjigi ni vse resnično, ker se večinoma niso prepisavali vsakodnevni lastniki in se niso brisali davno poravnani dolgovi tekom tega stoletja. Radi tega je nastal tak nered, da zemljiška knjiga le redko odgovarja resnici. Teh grehov, ki se se nabrali v sto letih, ni skoro mogoče popraviti za vsacega posebe. Ako bi hotel skrbeti vsak zase, da se popravi, kar je zgrešeno v tolikem času, imel bi valike sitnosti in dosti stroškov. Če hoče vzeti kdo kako posojilo, prihaja upnik, da pogleda v zemljiško knjigo. Tu vidi, da so uknjiženi dolgovi, ki so poravnani že davno. Zahteva torej, da se zbršeje uknjiženi dolgovi, ker hoče, da je premoženje čisto, na katero naj bi posodil denarja. To je včasih nemogoče ali spojeno z velikimi troški, ki v niso nikaki primeri s posojilom. 30—40 forintov stane navadno posojilojemnika izbris takih starih tirjatev, katerih lastniki niti niso več znani posestniku. Važno je torej tudi za naš kredit, da se upisi strinjajo z resnico. Zemljiška knjiga je zaprta za vse one, ki nimajo uknjižb v redu. Zato bi bilo jako koristno, da se napravi tudi za Trst deželni zakon o napravi in uredbi zemljiške knjige. To je jako važno vprašanje za vsako deželo. Vse dežele v Avstriji so napravile dotične zakonske načrte, katere je cesar potrdil. Tudi v Trstu se je skušalo urediti zemljiške knjige. Dotični predlogi stavili so se leta 1888. in 1895. v deželni zboru tržaškem, a ni se odobrilo ne prvi ne drugi; krona ga ni hotela sankcionirati. Ako je državni ali deželni zbor napravil zakon, mora ta zakon zadobiti odobrenje ali sankcijo krone ali cesarja. Če ni pridobil tega odobrenja ali te sankcije, ne postane zakon.

Zakaj pa ni odobrilo ali sankcioniral cesar zemljiščne zakone, sklenjene od tržaškega deželnega zbora? To se ni zgodilo le radi tega, ker je predlagani zakon imel med drugimi določbe, da se morajo zemljiške knjige za mesto Trst in okolico napraviti, oziroma voditi samo v italijanskem jeziku, ter da se morajo dokumenti ali listine, ki niso spisane v italijanskem jeziku, prevesti na italijanski jezik, ako se uknjižba sklicuje nanje. Takega načela ni hotel odobriti cesar. Že iz tega samega, da ni hotel cesar sankcionirati tega začela, izhaja, da gotovo ni bilo zakonito, kar je zahteval tržaški deželni zbor. Vlado zastopnik je izjavil že naprej, da cesar ne bo mogel potrditi takega zakona, v katerega se spravljajo vprašanja, o katerih nima pravice goveriti deželni zbor.

Kar se tiče jezika, v katerem se ima uredovati na sodišču, nima dežela pravice spreminjati načela. Ako je zakon, s katerim je bilo določeno, da spada uredba zemljiške knjige deželam, dovolil, da si smeje dežele po svoje določiti notranjo uredbo zemlj. knjige, s tem še ni bilo rečeno, da smeje se pečati dežele z vprašanji, katera so splošno državnega pomena. Vprašanje jezika ni vprašanje, s katerim se sme pečati vsaka dežela zase; to ni vprašanje notranje uredbe. Deželni zakon ne sme uvesti principa, ki je v protislovju z osnovnimi zakoni, kateri jamčijo enakopravnost vseh narodov v Avstriji. Radi tega ni mogla krona

odobriti zakona, sklenjenega v deželni zboru tržaškem, ter je morala zavreči ves zakon, ker ni mogla odobriti onega dela. Ali tržaški deželni zbor se ni zadovoljil s prvim uspehom; da pridejo na svoj cilj, zamislili so se zvite buče drugo. Sklenili ali predlagali se v zasedanju 1895. leta nov načrt, po katerem se ima za vse slovenske upise privedati italijanski prevod in sicer sklenili so tak zakon dne 14. jan. 1895. III. članek istega načrta določa: upisi v zemljiško knjigo, kateri se vršijo v drugem, nego v italijanskem jeziku, bodo morali biti spremljani uradoma od upisa enakoveljnega italijanskega preвода.

Na prvi pogled zdi se to pravično. Zakaj naj bi ne umeli tudi Italijani, kar se upisuje v zemljiško knjigo tržaško? Toda, to bi bilo le tedaj pravilno, če bi veljalo tudi nasprotno, t. j. če bi se vsakemu italijanskemu upisu dodal slovenski prevod in slovenskemu upisu italijanski prevod. Ker niso mogli doseči prvo, poskusili so drugo.

Italijanska večina deželnega zbora, ko ji je spodletela prva nakana, hotela je na drugi način doseči isti namen, dokazati namreč, da je italijanski jezik v Trstu edino veljavni deželni jezik, a slovenski da je le podrejen jezik.

Njim je bilo torej le za politiko, ne pa za dobro zemljiško knjigo. Če bi jim bilo za to, da odpravijo to nezno stanje, da bi koristili narodu, ne bi se opirali na zahtevo, o kateri so vedeli, da ne bomo mogli vspeeti z njo.

Slednjič je predlagal v seji deželnega zbora od dne 30. jan. 1896. poslanec dr. Cambon, ker ni šlo drugače, da vlada začasno, potem naredbe, ukrene kaj, da bi se kolikor toliko uredilo stanje zemljiške knjige. Ta njegov predlog pa ni bil sprejet od večine, ki se je bala, da bi imela s tem vlada moč v rokah, da ukrene po svoje, kar bi jim morda ne ugajalo.

Tako smo tam, kjer smo bili, da še danes nimamo v Trstu urejene zemljiške knjige, in to radi tega, ker je italijanska stranka obeh barv, konservativna in progressovska, bila jedina v tem, da Slovenci ne smejo imeti nikakih pravic v Trstu.

Na kake razloge pa so se sklicevali ti gospodje Italijani v utemeljenje zahtev, da mora biti zemljiška knjiga vodjena v italijanskem jeziku? Sklicevali so se na te-le razloge:

Tržaška zemljiška knjiga da je bila vodjena vedno v italijanskem jeziku; leta 1887. da se je še le začelo vpisovati v nemškem, slovenskem in hrvaškem jeziku. O vpisovanjih v zadnjem jeziku meni sicer ni znano ničesar. Ker se je nam torej stoletja godila krivica, naj se nam godi še za naprej; pravni pregovor pa pravi: sto let krivice ni niti ena sekunda pravice. Tak razlog pač ni veljaven in to tem manj, ker je v protislovju z osnevnimi zakoni, ki nam jamčijo enakopravnost.

Drugi razlog je bil: V Trstu je velika večina italijanska. Torej ne sme imeti manjšina svojih pravic. V mestu je res večina italijanska, ali v okolici je še večja večina z isto pravico slovenska; torej bi morala biti za okolico samo slovenska zemljiška knjiga. To bi pa ne ugajalo gospodom Italijanom.

Tretji razlog opira se na to, da je velika škoda za javnost knjige, ako se vodi v jeziku, katerega ne razumejo vsi. (Pa naj se učijo!) Ako je zemljiška knjiga za javnost, je vendar ustanovljena v prvi vrsti za dotičnega, ki je lastnik zemljišča ali tirjatve in ki je vpisan kakor tak. Ako pravijo, da je to škodljivo za javnost, če ne morejo umeti Italijani, ker je pisano v drugem nego v italijanskem jeziku, ali ni škodljivo tudi za slovensko javnost, ako se upisuje v italijanskem jeziku, — ali ni škodljivo tudi za slovensko javnost ako se upisuje v italijanskem jeziku, katerega ne poznajo Slovenci? Mi imamo še večjo škodo, če se v nam tujem jeziku upisavalo naše tirjatve, naša lastnina in naši dolgovi!!

Najsmesnejši razlog je pa naslednji: češ, ako pojde tako naprej, kakor sedaj, da pride do tega, da bo deli deli zemljiške knjige nerazumljiv za Italijane. To sta naglašala g. Dompieri, sedanji župan tržaški, in g. poslanec Cambon. To ravno, da se množijo slovenska upisovanja, je znamenje, da je v Trstu in okolici dosti lastnikov slovenskih, dosti upnikov slovenskih, to je dokaz, da smo tukaj. Če bi nas ne bilo tukaj, bi ne bila nevar-

nost, da bi se poslovenila tržaška zemljiška knjiga. Da se poslovenjuje zemljiška knjiga, je ravno dokaz za potrebo, da se upisuje v slovenskem jeziku. S tem razlogom so se osmešili gospodje. S tem pobijajo svojo trditev, da je večina italijanska ter da slovensko upisovanje škodi javnemu prometu. Slovenske uknjižbe so provzročene od Slovencev in gotovo ne od Italijanov in Slovenci imajo potrebo da se v zemljiško knjigo upisava tudi slovenski.

Mi ne bi imeli v načelu ničesar proti temu, ako bi se napravil za vsaki upis prevod in sicer za slovenski upis italijanski prevod in za italijanski upis slovenski prevod, dasi to ni lahko mogoče, ker se ne more zanašati na pravilnost preвода ter bi lahko nastale zmešnjave.

Kakor vidite iz vsega tega, bomo morali še dolgo čakati, da pridemo do zakona, s katerim se uredi vprašanje tržaške zemljiške knjige, ker bodo Italijani vedno zahtevali, da se sprejme v dotični zakon določba, da mora biti zemljiška knjiga vodjena le v italijanskem jeziku. Obrniti se moramo torej do slavne vlade, da stori konec temu nezno stanju. Vlada ima sredstva, da prisili deželni zbor, da stori to, kar so storili vsi drugi deželni zbori. In na Vas je, da zahtevate od vlade, da stoji tem gospodom na prate. Osnovnega zakona sicer ni tako lahko spremeniti samo radi Trsta, ali ponavljam: vlada že najde način, da prisili indirektno tržaški deželni zbor, da sklene zemljiško knjigo zakon.

Predlagam torej, da se vsprejme nastopna resolucija:

Javni shod, zbran dne 7. novembra 1897. na Proseku, pozivlja slavno vlado, da čim prej predloži deželni zboru tržaškemu zakonski načrt za napravo nove zemljiške knjige za Trst in okolico ter zastavi ves svoj upliv in vso svojo moč, da se slednjič ustvari tudi za Trst dotični deželni zakon, sličen zakonom drugih kronovin, ki bi torej nikakor ne določal jezika vpisovanj, nego le notranjo uredbo nove zemljiške knjige. (Pride se.)

Ustava: vir narodnim preprirom v Avstriji.

VII.

Deželna avtonomija in narodno vprašanje
(Zaključek tega članka.)

Avktor naše brošure je torej uverjen, da je glavna hiba naše ustave ta, da se je rešenje narodnega vprašanja hotelo izvesti potom deželnih zborov, za vsako kronovino posebe.

Nezmislno je — meni pisec —, ako bi hoteli zahtevati, da naj se narodne skupine kar sporazumejo med seboj. Saj je celo dolžnost vsaki narodni skupini, da v narodnih vprašanjih brezobzirno varuje svoj interes. Tu odloča le moč, torej — večina. Nacionalizem ni nič drugega nego sebičnost narodov, ukoronjena istotako globoke kakor sebičnost posamičnika. Na spravljivost narodnih večn — in te odločajo v deželnih zborih — torej ni računati. Ne preostaje torej drugega, nego da se obertaje ostro in jasno: posest, zahteve in pravice.

Ponavljajmo torej: ustava je prepustila deželni zborom, da po kronovinah uredi narodno vprašanje; deželni zbori so se pokazali — in ni bilo mogoče drugače — nesposobne za to nalogo, česar je bila posledica ta, da je ostalo vse pri starem, to je, težišče v narodnih vprašanjih se je zopet pomaknilo na izvrševalno oblast, na vlado. Temu je zopet posledica ta, da tudi v drž. zboru narodne skupine gledajo v prvi vrsti na to, da se klanjajo vladi ali pa hočejo izsiliti kaj iz nje. Tako so se narodni preprii zanesli tudi v državni zbor, kjer bi jih ne smelo biti po prvotnih namenih ustave. Vsako vprašanje skoro se presoja z narodnega stališča in vse parlamentarno delovanje je postalo malone — burka.

Ta neprimernost naših ustavnih naprav je provzročila, da se popolnoma zgublja ono, kar je ukupno vsem deželam in kronovinam in čemer bi morali razpravljati brez ozira na narodni moment, ter da vso državo nadvladujejo narodna nasprotstva. Ker torej ni ničesar ukupnega, je le prenaravno, da državni zbor ne more — nič delati? To isto velja pa tudi za deželne zборе. Kjer ni ukupnih interesov, tam ni misliti na ukupno delo. Ker torej v narodnem vprašanju ni in ne more biti ukupnih interesov med različnimi narodnostmi, zastopanimi v zbornici, moramo zaključiti

logično, da deželni zbori niso pravo mesto za urejevanje narodnega vprašanja. Za urejevanje narodnih vprašanj bi *trebalo določiti narodnih zastopov.*

Ako bi hoteli prepuščati večinam, da odločajo v narodnih vprašanjih, morali bi biti prepričani pred vsem, da se bodo iste enakomerno ozirale na manjšino in večino. In ako je sklep škodljiv in krivičen za manjšino, ali imamo sredstev za to, da bi se predrugačil ta sklep? Nimamo ga, kajti večina ne dopusti nikdar tega, ako vidi, da je efekt dotičnega sklepa ugoden njej. Kako naj se torej ob taki uredbi pravično reši narodno vprašanje? Kjer pa ni možen tak popravek, tam je nemogoče tudi parlamentarizem. Tretji, ki se jedini veseli o tej uredbi, je — vlada! In vrhu tega uživa le ta še to ugodnost, da ne nosi odgovornosti, ker se skriva za sklepe večine.

Tudi po družih državah imajo konflikte, ki se se navadno rešijo s tem, da je odstopila vlada ali pa prišla na krmilo druga večina. Za naše narodne prepire ni misliti na tako rešitev, ker pri nas gre za trajna nasprotstva. Ta treba le ločiti one, ki se pripravajo in natančno določiti obseže pravice posamičnih narodnosti, tako, da se za vedno odpravi možnost, da bi jedina narodnost posezala v pravice druge narodnosti.

Politiške vesti.

V TRSTU, dan 9. novembra 1897.

Državni zbor. Včeraj se je začela razprava v zbornici poslancev o zatožbi ministrov, ki so izdali jezikovne naredbe. Seja pa je bila veliko mirnejša mimo vseh dosedanjih. Predlog je zagovarjal poslanec Funke v govoru, ki je trajal 6 ur. Dokazoval je nezakonitost naredb, govoril je o sovraštvu Čehov do Nemcev — seveda je pri tem modro molčal o sovraštvu Nemcev do Čehov; pritoževal se je, ker so ga baje motili v govorjenju poslanci na desnici, a pri tem je prav pozabil siromak, kaj so počenjali njegovi somišljeniki v vseh zadnjih sejah in kako so siloma ropotanjem in kričanjem ovirali drugače misleče govornike. Sosebno pa se je postavil po robu izvajanjem finančnega ministra Bilinskega — o tem govorimo na drugem mestu — v seji proračunskega odseka od minole sobote. Že radi teh izjav — je rekel govornik — bi zaslužil rečeni minister, da se ga posadi na obtožno klopo. Ozirom na ta izvajanja je vskliknil govornik, da suspendiranje ustave bi značilo pogubo Avstrije. No, to je pa hinavstvo prhude vrste, ako storim in delam vse mogoče — kakor dela sedaj obstrukcija — da bi onemogočil vsako parlamentarno delovanje, in ako potem jadikujem in proklinjam, da suspendiranje parlamentarnega življenja bi značilo pogubo države in hočem kakor zločinca postaviti na zatožno klop onega, ki hoče pomagati državi na drug način, ker jej parlament neče ali ne more pomagati.

Sicer pa je dr. Funke dosegel, kar je hotel doseči svojim dolgim govorom, to namreč, da se ni mogel sestati proračunski odsek v posvetovanje o pogodbenem provizoriju.

K položaju. Znamenja kažejo torej, da bode obstrukcija delovala podvojeno silo o II. čitanju pogodbenega provizorija. Morda bode manj škandalov, zato pa bode obstrukcija tem intenzivnejša. V nekem listu smo čitali danes, da ima opozicija pripravljeneh nad 500 predlogov za spremembo predloga. Ako se obistini ta vest, potem je res težko misliti, da bi se pogodbeni provizorij mogel rešiti o pravem času in utegne nasteti oni dogodek, o katerem je precej jasno namigaval finančni minister Bilinski minole sobote v proračunskem odseku in radi česar ga je včeraj toliko ljuto napadal nemški poslanec Funke.

Minister Bilinski je rekel — za slučaj, da se provizorij z Ogersko ne bi mogel rešiti parlamentarnim potom — da kvoto lahko dobi cesar sam, drugače pa da je z banko in trgovsko in carinarsko zvezo. Glede banke se ne moremo odrediti ukupnosti že z ozirom na zakone o uravnavi valute. Glede na trgovsko in carinarsko zvezo pa nas vežejo tudi trgovske pogodbe, sklenjene z drugimi državami. Ker torej ni bilo mogoče obnoviti definitivne pogodbe, mora se dovoliti provizorij (začasna pogodba, za jedno leto). To je absolutna potreba. Minister bi obžaloval i-kreao, ako bi žalostni politički odnošaji prisilili vlado, da bi morala

izvenparlamentarnim potom uveljaviti provizorij. Ne silite nkar vlado — tako je vskliknil —, da bi morala vprašanje, ki je tolike važnosti, rešiti na §. 14 naše ustave, pripomočje cesarske naredbe! Ne kakor minister, ampak kakor vaš tovariš rotim vas v interesu parlamentarizma, da ne silite vlade do tega koraka! Potem je povdarjal minister še enkrat, kakov udarec bi bil to za parlamentarizem, ako bi se provizorij uveljavil ne-parlamentarnim potom.

Te besede ministrove so silno razjarile Nemce. Naravno, ako bi parlamenta, odigrala je tudi obstrukcija svojo ulogo. Besede Bilinskega so menda osupnile opozicijo, ker je misliti, da jih je govoril po pooblaščenju od vsega ministerstva in morda še od višje strani. Obstrukcionisti so menda mislili, da vlada si ne bode upala storiti tega skrajnega koraka, a sedaj vidijo, da je ta korak morda prav blizu. In sedaj so v skrajno neprijetnem položaju. Od obstrukcije ne morejo odstopiti radi razbarjenih vollicev; ako pa bodo hoteli nadaljevati obstrukcijo, pride najbrže, o čemer je govoril minister Bilinski. Potem vsejedno zgube svojo obstrukcijo in nasproti kroni bodo umazani, da jih ne opere nikdo več. Zato je grozil posl. Funke, da parlamentarnega življenja ni smeti zaustaviti, ker bi bila to poguba države.

V obče velja menda to, ozirom na sedanji parlament avstrijski pa ne velja nikakor. Veče pogube pač ne more biti za državo, nego je — tak parlament! Pa zapomnimo si: ako res pride do tega žalostnega slučaja, da se bodo mogli absolutizem ponasati kakor rešitelj države, bode na tem krivile Nemci in njihimi zvezani socijalisti. Položaj je res žalosten, ali Slovani imajo to tolažbo, da ga oni niso zakrivili, marveč sta jim čista roka in vest.

Iz Srbije. Metropolit odločno zavrača v uradnem listu trditve v nekaterih listih, kakor da je hotel odstopiti zaradi domnevane ločitve kralja Milana od kraljice Natalije. Vse to da so gole izmišljotine onih krogov, katerim ni de pomirjenja političnih strasti v demovini.

Minister Gjorgjevič, tako poroča „Jedinstvo“, je imel oni dan razgovor z belograskim dopisnikom „Bud. Hirlapa“. Minister je zatrijal o tej priliki, da ni res, da bi se razkralj Milan vmeševal v vladine spremembe v Srbiji, marveč da je vlada Simičeva izgubila zaupanje kralja Aleksandra. Za tem je izjavil minister, da ga ni Milan pozval na ministersko stolico, marveč Milanov sin. Potem se je še srdil na srbske liste, ki ga napadajo brezobzirno. — No, to „istino“ je menda priobčil „B. H.“ in čitatelji so jo verjeli, razun morda onih, katerim je znano, kako se razkralj Milan „ne meša“ v srbske razmere in v koliko ne upliva razkralj oče na kralja sina v malo častnih hematijah srbskih.

Različne vesti.

Taki so! Da, taki so! V ultranacionalni „Indipendente“ je poslale uredništvo „socijalističnega“ lista „Avanti“ slovensko izjavo, da najodločnejše odbija od sebe vsako zvezo z Hribarjem, Gregorinom, Laginjem itd. Izjava sama na sebi je za nas malenkostno-mešana; značilen pa je povod tej izjavi. Za kaj je šlo? Šlo je za volitve v zavarovalnico za slučaj nezgod, torej za stvar, ki je življenskega interesa za delavca!!! Šlo je za vprašanje, o katerem je lahko pozabiti na političko mišljenje in narodnost, tu je prav lahko možna — ne, še več: celo naravna bi bila kooperacija vseh onih, ki hočejo dobro delavskemu stanu. Zato je naša stranka vzela svoje kandidate tudi iz vrst svojih narodnih in političkih nasprotnikov v Trstu in v Ljubljani, ne da bi bila zahtevala od njih kakršnekoli koncesije v narednem pogledu. Nas je vodilo jedino-le prepričanje, da se rečeni zaved dosedaj ni upravljal tako, kakor bi zahtevala korist delavca. In za to naše lojalno postopanje psuje „Avanti“ naše može nastopiti:

„Mi čutimo absolutno potrebo, da svečano položimo karte na mizo s temi gospodi panslavisti, da bi se isti ne okoriščali na našem internacijonalizmu in bi se potem vojevali proti nam v panslavističnem zmislu. Mi smo mednarodni socijalisti iz političnogospodarskih razlogov — prav za prav bolj gospodarskih, nego pa političkih —, nam je ves svet domovina, ali zato nismo antipatrijotje!!! Nam so vsi ljudje bratje, ali le socijalisti so nam sodrugi. Torej, česa iščejo med nami Rybař, La-

ginja, Gregorin, Pretner in družba? Ali hočejo po mozaiku svojih list zavesti nas, da bi nevedé igrali igro panslavistov, in ali zahtevajo morda, da bi se mi vojevali proti svojim sonarodnjakom, le da bi ugaj li njim?! Ne, dragi gospodje mi smo pripravljeni dati roko panslavistom, ampak le v ta namen, da bi jih spravili za jeden meter dalje preko pomola S. Carlo!!!“

Kaj pravite k temu? Kaj pravite k temu, da glasilo socijalistov — ki imajo vendar in vedno vsa usta polna o svojem liberalizmu in protibizantizmu, ki vendar uverjajo v jedosmer, da oni se ne menijo za državo, ker jim je država ves svet — da socijalistiško glasilo malone v vsaki vrsti denuncira svoje sodržavljane, da so zločinci proti svoji državi v državno-pravnem pogledu!!! Saj si vendar ne moremo misliti, da bi taki vsevedni ljudje ne vedeli, kaj da pomenja očitanje „panslavizma“, kakor nam ga obične mečejo v obraz naši nasprotniki!

Vsi smo bratje! tako vsklika socijalistiško glasilo, a par vrst niže žuga našim možem, da bi jih sprovedo rado za jeden meter preko pomola S. Carlo, t. j. v morje!!! In to je zato, ker imajo drugačne politične nazora!! Kaj pravite k temu? Ali si je možno misliti narodni in politički fanatizem v odurnejši obliki? Ta vsklik nam osvetljuje draistično, kaki internacijonalci in kaki svebodajaki in kaki — ljudje so ti tržaški laški socijalisti. Ne, to niti fanatizem ni, ampak je pojav popolnega pozivljenja čutstev. Iz ust takih ljudi je beseda „bratovstvo“ zgolj profanacija, skrunjenje tega vzvišenega pojma.

V morje nas torej hočejo metati ti socijalisti v imenu svoje „pravične stvari“, v morje z nami le zato, ker nečemo postati izdajice na rodu svojem.

O sebi zatrjajo pač, da nočeje postati antipatrijotje, da nočeje zatajiti svoje narodnosti, nas pa, ki se vendar ne ponasamo z mednarodnim socijalizmom, nas hočejo metati v morje radi naših političnih in narodnih nazorov. Ne, to niti mednarodno ni, ampak bi bilo posneta iz prakse blagih človekoljubov in zagovornikov enakosti vseh ljudij, tam doli — v Abrucih!

Oglejte si jih le, slovenski delavci! Taki so ti laški socijalisti!

V Miljah so se včeraj začele občinske volitve. Oficijozni „Mattino“ je danes ves iz sebe v strahu, da preide občina v slovenske roke. Pa bi bilo res grozno, ako bi uprava po veliki večini slovenske občine prišla v slovenske roke! Potem, ko je oficijozna pošteno obdelal dosedanjšega župana kakor izdajico, obrača se do delavcev v Miljah, naj čni rešijo italijanstvo v občini, ki je po veliki večini slovenska. „Mattino“ vsklika celo, da jedini delavelci morejo prinesiti „rešitev“. To bi kazalo, da to italijanstvo piba že iz zadnje luknje. — V komisiji za III in II razred, sestojeci iz 20 členov, je po poročilu „Mattinovem“ 17 Slovanov, ker tudi dosedanjšega župana prišteva Slovanom. Pa recite, da ni resnična žalostna pesem o poslovnjanju — slovenskih občin! Sicer pa umemo popolnoma veliko žalost „Mattinovo“.

Za podružnico družbe sv. Cirila in Metoda na Greti nabral je „narodni eksekutor“ na Martelančevi slavnosti v Barkovljah 3 krome 10 stot.

Odbor „Kmetijské in vrtinarske družbe za Trst in okolico“ bode imel svojo redno sejo v petek due 12. t. m. ob 2½ uri popoldne.

Znižanje vožnje za udeležbo na shodu avstrijskih kmetovalcev na Dunaju. Pripravljeni odbor tega shoda daje na znanje, da je po posredovanju kmetijskega ministerstva dovolilo železniško ministerstvo udeležencem I. avstrijskega shoda kmetovalcev (14. nov. na Dunaju) za polovico znižano vožnjo na vseh črtah državnih železnic in sicer za III. razred.

Častno občanstvo. Slovenski občinski zastop v Globasuici pod Juno na Koroškem je imenoval v svoji seji due 31. oktobra častnim občanom preč. g. Lamberta Einspielerja, drž. poslanca, stolnega školastika itd. v Celovcu; preč. g. Gregorja Einspielerja, deželnega poslanca in župnika Pedklostrom; blag. g. Vekoslava Legata poslovođjo Mohorjeve tiskarne v Celovcu. Prav tako! Zaslužne može moramo čestitati!

„Idea italiana“ Pod tem naslovom bje jel izhajati v Rovinju zakotom listič, o čegar tendencah ni treba potratiti besede, saj si jih vsakdo lahko misli sam.

